

ELS EFECTES DE LA STC 31/2010, DE 28 DE JUNY, SOBRE EL RÈGIM LINGÜÍSTIC DE L'ESTATUT D'AUTONOMIA DE CATALUNYA

Eva Pons Parera

Professora titular de Dret Constitucional de la Universitat de Barcelona

SUMARI: 1. L'objecte i les característiques generals del pronunciament. – 2. La llengua pròpia com a concepte jurídic. – 3. L'oficialitat, revisitada. – 4. La interpretació de les prescripcions lingüístiques sectorials: 4.1. Administracions i institucions públiques. 4.2. Ensenyament. 4.3. Àmbit socioeconòmic. – 5. Reflexions finals. – 6. Annex

1. L'objecte i les característiques generals del pronunciament

En matèria lingüística, en el marc de la Constitució espanyola (CE), la reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC) de l'any 2006 responia a dos objectius bàsics:¹

a) D'una banda, la consolidació o blindatge dels principis i elements bàsics del règim lingüístic establert, en el marc de l'Estatut d'autonomia de 1979, primer per la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística (LNL), la qual fou posteriorment substituïda per la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística (LPL), mitjançant la seva elevació a rang estatutari. Així, entre d'altres, els conceptes de llengua pròpia i oficialitat, els drets lingüístics dels ciutadans o el model lingüístic escolar de conjunció.

1. Vegeu, més àmpliament, Pons, E., "Estatuto jurídico de las lenguas en Cataluña", a: J. M. Pérez (coord.), *Estudios sobre el estatuto jurídico de las lenguas en España*, Atelier, 2006, p. 286-294.

b) D'altra banda, la formulació de principis relativament nous allí on l'evolució del marc jurídic previ requeria una norma qualificada com l'Estatut –per la seva condició de norma institucional bàsica de Catalunya i, alhora, llei orgànica estatal especial– per afectar matèries de desplegament directe de la Constitució (especialment, la declaració de l'oficialitat de l'occità o aranès, l'explicitació del deure de conèixer el català o la competència autonòmica en la matèria de llengua); o bé per afectar les institucions estatals (com ara la capaciació lingüística del personal de les administracions de dependència estatal, els drets lingüístics davant dels òrgans constitucionals o jurisdiccionals d'àmbit estatal o la implicació de l'Estat en la protecció i el foment del català).

Ambdós objectius es varen plasmar en una regulació àmplia de la llengua en el si del nou Estatut d'autonomia de 2006 –en contrast amb la formulació sintètica dels principis juridicolingüístics en l'article 3 de l'Estatut de 1979–,² que s'estén a diferents títols o capítols, com a opció sistemàtica coherent amb el caràcter transversal de la llengua i que determina l'aplicació a les prescripcions lingüístiques de les distintes tècniques de regulació i garantia previstes pel text estatutari.³

Si bé la sistemàtica sobre la llengua va mantenir-se durant la tramitació de la reforma pel Parlament de Catalunya i per les Corts Generals, el pas del text pel Congrés dels Diputats va comportar la modificació del contingut d'aproximadament la meitat dels preceptes lingüístics.⁴ Amb posterioritat, la reforma estatutària aprovada

2. L'Estatut de 1979 contenia també referències a la col·laboració amb altres territoris i comunitats o amb l'Estat en les matèries lingüístiques i culturals en l'article 27.4 i la disposició addicional cinquena.

3. Concretament, la llengua és present en el títol preliminar (articles 5, 6, 11 i 12); en el títol I "Dels drets, deures i principis rectors", dins del capítol III, "Els drets i deures lingüístics" (articles 32-36), en el capítol IV (article 37.1, incís segon) i en el capítol V "Principis rectors" (articles 44 i 50); en el títol II, "De les institucions" (article 65); en el títol III "Del poder judicial a Catalunya" (articles 101.3 i 102); i en el títol V, "De les competències", dins del capítol II "Les matèries de les competències" (articles 143, 146.3 i 147.1.a).

4. Vegeu taula en l'annex. Les modificacions del règim lingüístic varen ser fruit de les esmenes presentades pel Grup Socialista en el Congrés dels Diputats (per a una anàlisi detallada del tràmit parlamentari, vegeu Pons, E., Pla, A. "La llengua en el procés de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (2004-2006)", *Revista de Llengua i Dret*, núm. 47, 2007, espec. p. 197 i següents). Atès el caràcter substantiu dels canvis introduïts, la intervenció de les Corts Generals ja va implicar una rebaixa important respecte de la voluntat inicial manifestada pels representants polítics catalans en aquesta matèria.

per la Llei orgànica 6/2006, de 19 de juliol, en vigor des del 9 d'agost de 2006, previ referèndum positiu del poble de Catalunya, va ser objecte de dos recursos d'inconstitucionalitat dotats d'un abast general interposats pel Partit Popular i pel Defensor del Poble, mitjançant els quals –tot i la manca d'una coincidència estricta–⁵ s'impugnaven la meitat de les seves disposicions lingüístiques.

La STC 31/2010, de 28 de juny, que resol, gairebé quatre anys més tard, el recurs interposat del Partit Popular, presenta en la matèria lingüística un contingut eminentment interpretatiu, tot i que declara nul l'incís "i preferent" qualificador de la llengua pròpia en l'article 6.1 EAC.⁶ La posterior Sentència de 16 de desembre de 2010, resolutòria del recurs del Defensor del Poble, fa remissió íntegra a l'argumentació i la decisió de la STC 31/2010 pel que fa a les impugnacions lingüístiques, però amb la novetat que no s'hi reproduïxen les opinions dissidents manifestades en la primera per quatre magistrats –un dels quals coincideix amb el ponent de la segona–⁷ que volien ampliar substancialment els pronunciaments d'inconstitucionalitat de la norma estatutària en aquesta i altres matèries.⁸

Abans d'analitzar la incidència concreta de la STC 31/2010 sobre la regulació lingüística estatutària, convé reflexionar breument sobre les característiques generals d'aquest pronunciament, en relació amb el seu objecte i amb les manifestacions peculiars que hi adopta l'exercici de la funció jurisdiccional encomanada al Tribunal Constitucional (en endavant, TC).

Pel que fa a la primera qüestió, són traslladables a la matèria lingüística –i, a més, amb un especial fonament– les observacions

5. Vegeu la taula de l'annex. D'acord amb l'article 161.2 CE, cap dels dos recursos (<http://www10.gencat.cat/drep/AppJava/cat/ambits/recerca/desenvolupament/recursos.jsp>) tenia efectes suspensius de la vigència de la norma estatutària.

6. Vegeu la taula a l'annex, la lectura de la qual ja palesa que la STC 31/2010 comporta, en realitat, una afectació més àmplia i general de la matèria lingüística estatutària de la que es desprèn de la seva part dispositiva.

7. Vots particulars dels magistrats Vicente Conde Martín de Hijas, Javier Delgado Barrio, Jorge Rodríguez-Zapata Pérez i Ramón Rodríguez Arribas.

8. Malgrat la tècnica remissiva emprada per la STC de 16 de desembre de 2010, la centralitat de la qüestió lingüística en el recurs del Defensor del Poble es reflecteix en la part proporcional, de pràcticament un terç del total, que ocupen en els seus antecedents les al·legacions de les parts sobre aquesta matèria.

crítiques dels primers comentaristes de la STC 31/2010 sobre el greu debilitament o la desactivació de la posició constitucional de l'Estatut i la seva funció complementària en la definició del model d'organització territorial i, com a corol·lari seu, del model lingüístic.⁹ En aquest aspecte cabdal, que condiona el contingut i l'abast de la norma estatutària, el TC se separa –tot i mencionar-lo en distintes ocasions– del seu pronunciament fundacional en la STC 82/1986, FJ 1, on es declarava que “el artículo 3.1 y 2 de la Constitución y los artículos correspondientes de los respectivos Estatutos de autonomía son la base de la regulación del pluralismo lingüístico en cuanto a su incidencia en el plano de la oficialidad en el ordenamiento constitucional español” (STC 82/1986, FJ 1), tot assumint el paper determinant dels estatuts per definir i completar el model lingüístic espanyol. I també s'omet injustificadament la doctrina de la més recent STC 247/2007, FJ 15, sobre l'habilitació constitucional reforçada al legislador estatuari en la matèria lingüística, derivada de l'article 3.2 CE, que comporta la “determinante relevancia que la Constitución, al remitirse a los Estatutos de Autonomía, les otorga para la configuración jurídica de las cuestiones reguladas en dichos preceptos”, caracteritzada per dues notes: la possibilitat del legislador estatutari de regular amb un grau major o menor de concreció aquesta matèria i la capacitat de crear, de manera immediata, veritables drets lingüístics subjectius (ja admesa per l'anterior STC 82/1986, FJ 2, 3, 5 i 14).

Per consegüent, un primer aspecte que s'ha de destacar de la STC 31/2010 és la configuració distorsionada o esbiaixada del cànon d'enjudiciament aplicat a les disposicions lingüístiques, en el qual es menysté l'especial posició i funció constitucional atribuïda en aquesta matèria als estatuts d'autonomia per l'article 3.2 CE: d'una banda, en ometre el sentit específic d'aquesta reserva que, a partir de les característiques generals que defineixen la posició específica dels estatuts en el sistema de fonts, s'adreça a garantir la intervenció de l'Estat en l'aprovació i la reforma estatutària, com a condició necessària de la seva vinculació ulterior per les determinacions lingüístiques estatutàries, en relació amb la territorialitat de l'oficialitat de les llengües

9. Aquesta qüestió fonamental es tracta en els FJ 3 a 6 de la Sentència. Sobre la connexió inescindible entre llengua i el model territorial de l'Estat, vegeu encara Aparicio, M. A., “Lengua y modelo de Estado”, *Revista de Derecho Político*, núm. 43, 1997.

distintes del castellà (ja afirmada per la STC 82/1986);¹⁰ i, d'altra banda, per la concepció restrictiva implícita de l'abast de la reserva estatutària de l'article 3.2 CE, que sembla circumscriure's ara a l'habilitació per declarar i precisar els efectes de l'oficialitat de la llengua privativa o autòctona de la comunitat autònoma, de manera que es confon amb l'abast que prèviament el TC reconeixia a la competència lingüística pròpia del legislador autonòmic.¹¹

Les consideracions efectuades ens emmenen a la segona de les qüestions preliminars apuntades. En efecte, com a resultat de la desactivació descrita de l'especial posició de l'Estatut d'autonomia com a norma lingüística, el TC veu com s'amplia el seu marge de discrecionalitat per valorar-ne la constitucionalitat, la qual cosa li permet extreure de les migrades previsions constitucionals en la dita matèria (i, especialment, de l'article 3.1 CE, que monopolitza el cànon de constitucionalitat) tota una sèrie de límits per al legislador estatutari. D'aquesta manera, el TC tendeix a situar-se dins la STC 31/2010 com un intèrpret quasi incondicionat dels conceptes constitucionals,¹² posició que contrasta amb l'especial deferència que mereixia el legislador estatutari, en virtut no solament de la presumpció de validesa de les lleis reforçada per la legitimitat democràtica qualificada de l'Estatut com a norma aprovada per dos legisladors i referendada pel poble, sinó també per l'habilitació constitucional reforçada en matèria

10. En general, destaca aquest sentit de la reserva estatutària Albertí, E., "El Estado de las autonomías después de la STC sobre el Estatuto de Cataluña", *El Cronista del Estado Social y Democrático de Derecho*, núm. 15, 2010 (monogràfic: "El Tribunal Constitucional y el Estatut"). Hom podia sostenir, amb base a aquest sentit de la reserva, la constitucionalitat de la declaració d'oficialitat de l'aranès per la Llei 16/1990, sobre el règim especial de la Vall d'Aran, atès que els seus efectes se circumscriuen als poders públics de Catalunya i l'Aran (cf. Pons, E., "El estatuto de las lenguas...", cit., p. 317-318).

11. La identificació pel TC d'aquesta competència lingüística, a partir dels manaments genèrics als poders públics autonòmics inclosos en els primers estatuts de "garantir l'ús normal i oficial d'ambdós idiomes" (per exemple, en l'article 3.3 EAC), es va projectar sobre la regulació del "contingut inherent al concepte d'oficialitat" o l'"abast" de la mateixa i sobre la normalització de la llengua pròpia (vegeu, entre d'altres, les STC 82/1986, 74/1989, 123/1988, 56/1990 i 87/1997).

12. N'és una mostra la voluntat expressada pel TC dins la Sentència d'autoerigir-se com a "poder constituyente prorrogado", expressió que contrasta amb els límits que regeixen la seva funció interpretativa, com a poder constituït, de la Constitució, com a text obert a intèrprets diversos, entre els quals, de forma qualificada, el legislador estatutari (cf. Aparicio, M. A., "Alguna consideración sobre la Sentencia 31/2010 i el rol atribuido al Tribunal Constitucional", *Revista Catalana de Dret Públic*, 2010 (Especial: "STC sobre l'Estatut", http://www10.gencat.net/eapc_revistadret).

de llengua. En aquest sentit, és perceptible un decantament de les tesis de la Sentència sota la influència dels sectors doctrinals d'altres parts de l'Estat que, arran de la reforma catalana, insistien en els perills o riscos de deriva del *model constitucional* de pluralisme lingüístic vers un model de *territorialització lingüística*, fonamentat en el concepte de *llengua pròpia*, tot oposant-lo al de *llengua comuna* (en realitat, inexistent a la CE), és a dir, el castellà.¹³

En termes més concrets, la fonamentació jurídica de la STC 31/2010 és caracteritzada per l'abundància de les declaracions interpretatives que afecten el sentit i abast dels preceptes lingüístics estatuaris enjudiciats, amb la particularitat afegida que moltes d'aquestes declaracions no es traslladen a la part dispositiva. Els arguments o judicis que sostenen les conclusions del TC acostumen a ser breus i apodíctics, expressats mitjançant la formulació d'interpretacions i conseqüències que es presenten com quelcom definitiu, obvi o indiscutible. A més, en l'anàlisi de les disposicions lingüístiques hi preval sovint una argumentació de caràcter preventiu, mitjançant la qual el TC planteja una situació hipotètica que considera contrària a la Constitució, però que no es desprèn necessàriament del text estatutari, per excloure-la seguidament i formular una interpretació pròpia. En definitiva, les característiques generals de l'actual pronunciament en la matèria lingüística contrasten amb el paper racionalitzador que –sens perjudici d'algunes decisions discutibles– havia desenvolupat la jurisprudència constitucional en el debat juridicolingüístic, i tendeix, en canvi, a introduir elements d'inseguretat jurídica en la tasca del legislador i dels aplicadors jurídics i a reobrir ambigüitats en qüestions que semblaven gaudir d'un consens polític prou ampli.

2. La llengua pròpia com a concepte jurídic

L'article 6.1 de l'EAC del 2006 defineix el concepte de *llengua pròpia*, dotat d'una llarga tradició dins l'ordenament lingüístic

13. Vegeu, abans de la reforma, Solozábal, J. J., "El régimen constitucional del bilingüismo: la cooficialidad lingüística como garantía institucional", a: J. M. Sauca (dir.), *Lenguas, Política, Derecho*, Universidad Carlos III-BOE, Madrid, 2000; i, posteriors a aquella, López Castillo, A., "Aproximación al modelo lingüístico español: un apunte crítico", *Revista de Derecho Político*, núm. 71-72, 2008; i López Basaguren, A., "Las lenguas oficiales entre Constitución y Comunidades Autónomas: ¿Desarrollo o transformación del modelo constitucional?", *Revista Española de Derecho Constitucional*, núm. 79, 2007.

català,¹⁴ a partir d'alguns dels seus efectes anteriorment previstos pel legislador.¹⁵ En aquesta legislació, la noció troba un triple desplegament en la dimensió d'identificació col·lectiva –també present en l'article 5 de l'EAC, en proclamar els drets històrics de Catalunya i la posició singular de la Generalitat en relació amb la llengua–, de garantia d'uns usos en certs àmbits institucionals, i en la seva connexió amb la voluntat normalitzadora de la llengua catalana –que s'expressa ara en els manaments de protecció i difusió del català de l'article 50 EAC.

Tot i que, d'acord amb el marge de disponibilitat propi del legislador estatutari, cal presumir la plena legitimitat d'incorporar a l'EAC una regulació més àmplia d'aquest concepte, la STC 31/2010, a partir de les claus argumentatives apuntades,¹⁶ manté el concepte de llengua pròpia, però en desfigura els contorns característics en l'ordenament juridicolingüístic català, en confondre'l amb el concepte distint d'oficialitat i buidar-lo parcialment de contingut.

És prou simptomàtic d'això darrer que l'anàlisi de l'article 6.1 EAC en el FJ 14.a) s'iniciï per remissió al concepte d'oficialitat fixat

14. Com a noció jurídica, el terme *llengua pròpia* prové de l'Estatut interior de 1933, que intentava redreçar algunes de les limitacions imposades per les Corts republicanes en l'Estatut d'autonomia de 1932 i, posteriorment el va recuperar l'Estatut d'autonomia de 1979, que el va destacar en el primer paràgraf de l'article 3, a partir del qual obtenia un desplegament inicial en la LNL de 1983, posteriorment ampliat per la LPL de 1998.

15. La dicció de l'article 6.1 en l'Estatut aprovat com a LO 6/2006 era: "La llengua pròpia de Catalunya és el català. Com a tal, el català és la llengua d'ús normal i preferent de les administracions públiques i dels mitjans de comunicació públics de Catalunya, i és també la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament". Convé notar, per la incidència en la valoració dels efectes de l'enjudiciament del precepte pel TC, que la redacció originària pel Parlament de Catalunya, aprovada el 30 de setembre de 2005, del segon incís es referia a "la llengua d'ús normal i preferent de les administracions públiques i els mitjans públics de Catalunya", conjuminant així dues conseqüències de la noció que la LPL predicava de manera diferenciada respecte de les administracions i institucions pròpies de Catalunya (article 2.2.a LPL, per a les quals el català és "la llengua de...", en el sentit de normal, habitual o per defecte) i a l'Administració estatal a Catalunya (per a la qual, d'acord amb l'article 2.2.b LPL el català és "la llengua preferentment emprada [...] en la forma que aquesta mateixa determini").

16. La segona clau interpretativa assenyalada –restricció de l'abast de la reserva de l'article 3.2 CE– adquireix aquí rellevància quan s'interpreta l'article 6.1 EAC en el sentit que "no cabe sino entender que el legislador del Estatuto sólo ha querido ceñirse a aquel cometido que la Constitución reserva, con carácter exclusivo, a los Estatutos de Autonomía, esto es a la cualificación de una lengua como oficial en la «respectiva» Comunidad Autónoma, según quiere el art. 3.2 CE" (FJ 14.a, tercer paràgraf).

per la STC 82/1986¹⁷ –que serà analitzat *infra*– si bé, com a novetat, el TC n'extreu ara una conseqüència –posteriorment contradita, com veurem, dins la mateixa Sentència– que afirma l'exigència d'una estricta igualtat del règim d'oficialitat d'ambdues llengües, en dir: “La definición del catalán como «lengua propia de Cataluña» no puede suponer un desequilibrio del régimen constitucional de la cooficialidad de ambas lenguas en perjuicio del castellano” (FJ 14.a).¹⁸

La noció de *llengua pròpia* se subjecta tot seguit pel TC a una reconstrucció interpretativa, la qual es fonamenta en tres pilars argumentals: el primer, coincident amb al·legacions de l'advocat de l'Estat, condueix a equiparar-lo al de “lengua peculiar o privativa de Cataluña, por contraste con el castellano, lengua compartida con todas las Comunidades Autónomas”;¹⁹ en virtut del segon, el concepte és identificat amb el seu pressupòsit, tot afegint al sentit habilitador propi de l'article 3.2 CE un element condicionador o limitador de la discrecionalitat del legislador estatutari, el qual només podria declarar com a segona llengua oficial aquella coincident amb la històrica del territori autònic;²⁰ el tercer pilar, com a corol·lari de l'anterior, és l'atribució

17. Vegeu la confusió evident amb què s'inicia l'examen d'aquesta qüestió en el FJ 14.a): “Comenzando por la cuestión relativa al carácter propio de la lengua catalana y a las consecuencias que de ello resultan, es enteramente pacífico para las partes, como no podía ser menos, que el Estatuto de Autonomía de Catalunya es la norma competente para atribuir al catalán la condición jurídica de lengua oficial de esa Comunidad Autónoma (art. 3.2 CE), compartida con el castellano como lengua oficial del Estado (art. 3.1 CE).”

18. El terme *cooficialitat*, de creació jurisprudencial, ja incorpora unes conseqüències potencials debilitadores de l'estatus oficial de les llengües pròpies de les comunitats autònomes –que s'accentuen dins d'aquesta Sentència–, en la mesura que sembla condicionar-lo per la presència de l'altra llengua oficial, per la qual cosa bona part de la doctrina catalana empra preferentment el terme de *dobla oficialitat*.

19. En vista del silenci del text constitucional, s'evidencia la càrrega ideològica subjacent a les qualificacions aplicades per la Sentència a les distintes llengües: la catalana com a “privativa” o “característica” (FJ 14); enfront de la castellana com a “compartida con todas las CCAA”, “común a todas las CCAA” (FJ 14) o “la única lengua española común” (FJ 21).

20. D'acord amb el FJ 14.a de la Sentència: “En efecto, el artículo 3.2 CE no permite que los Estatutos de Autonomía proclamen la oficialidad de cualquier lengua española distinta del castellano [...] La lengua española susceptible de ser proclamada oficial por un Estatuto de Autonomía es la lengua de la «respectiva» Comunidad, esto es, la lengua característica, histórica, privativa, por contraste con la común a todas las Comunidades Autónomas, y en este sentido propia.” (FJ 14.a, paràgraf tercer). “El carácter propio de una lengua española distinta del castellano es, por tanto, la condición constitucional inexcusable para su reconocimiento como lengua oficial por un Estatuto de Autonomía.” (FJ 14.a, paràgraf quart)

a la noció d'un caràcter descriptiu d'una "realitat d'ús normal [adjectiu veritablement proteic dins d'aquesta part de la Sentència] i habitual",²¹ la qual cosa és coherent amb la voluntat del TC de desactivar parcialment els efectes jurídics propis de la noció estatutària.

Pel que fa a les conseqüències d'aquesta reinterpretació jurisprudencial de la noció de llengua pròpia en l'article 6.1 EAC, cal assenyalar el següent: d'una banda, l'expressió *llengua d'ús normal* –anteriorment avalada per les STC 46/1991 i 337/1994– s'identifica, més enllà de l'anterior caràcter descriptiu, com un dels efectes de l'oficialitat, que seria compartit a Catalunya amb el castellà; i d'altra banda, l'expressió *llengua d'ús preferent*, atesa la dificultat de reconduir-la a un sentit descriptiu de la realitat i no prescriptiu, és declarada inconstitucional a l'Estatut.²² Immediatament, però, el TC descarta les con-

21. En aquest sentit, el TC afirma el següent: "al declarar que el catalán como lengua propia de Cataluña es la lengua de «uso normal» de las Administraciones públicas y de los medios de comunicación públicos de Cataluña, cumple la función de acreditar la efectiva concurrencia de aquella condición constitucional en el caso de la lengua catalana, en tanto que la «normalidad» de esa lengua no es sino el presupuesto acreditativo de una realidad que, caracterizada por el uso normal y habitual del catalán en todos los órdenes de la vida social de la comunidad autónoma de Cataluña, justifica la declaración de esa lengua como oficial en Cataluña, con los efectos y consecuencias jurídicos que, desde la Constitución y en su marco, hayan de desprenderse de esa oficialidad y de su concurrencia con el castellano." (FJ 14, paràgraf quart, *in fine*).

Cal advertir dels efectes potencialment nocius per al règim protector de la llengua de l'argument subjacent en el passatge transcrit, d'acord amb el qual la normalitat, com a translació descriptiva de l'extensió de l'ús social de la llengua, s'oposa com un element que pot condicionar els avenços en l'estatus de la llengua. En contra d'aquest argument, convé recordar que des de la STC 82/1986 l'oficialitat es desvincula pel TC de la realitat i pes social de la llengua, i que la situació de precarietat en els usos socials és precisament la condició que justifica mesures de protecció específica de les anomenades *llengües regionals o minoritàries*.

22. El raonament del TC és el següent: "A diferencia de la noción de «normalidad», el concepto de «preferencia», por su propio tenor, trasciende la mera descripción de una realidad lingüística e implica la primacía de una lengua sobre otra en el territorio de la Comunidad Autónoma, imponiendo, en definitiva, la prescripción de un uso prioritario de una de ellas, en este caso, del catalán sobre el castellano, en perjuicio del equilibrio inexcusable entre dos lenguas igualmente oficiales y que en ningún caso pueden tener un trato privilegiado. La definición del catalán como lengua propia de Cataluña no puede justificar la imposición estatutaria del uso preferente de aquella lengua, en detrimento del castellano, también lengua oficial en la Comunidad Autónoma, por las Administraciones Públicas y los medios de comunicación públicos de Cataluña [...] No admitiendo, por tanto, el inciso «y preferente» del art. 6.1 EAC una interpretación conforme con la Constitución, ha de ser declarado inconstitucional y nulo." (FJ 14.a, paràgraf cinquè).

No es poden obviar, en el passatge transcrit, les connotacions negatives del llenguatge emprat pel TC en analitzar el concepte estatutari de preferència, que s'interpreta amb termes d'"imposició" i de "privilegi"; mentre que aquests termes no apareixen en relació

seqüències potencialment més restrictives d'aquest pronunciament, en precisar que no impedeix la continuïtat de polítiques lingüístiques a favor de la llengua catalana instrumentades pel legislador:

sin perjuicio, claro está, de la procedencia de que el legislador pueda adoptar, en su caso, las adecuadas y proporcionadas medidas de política lingüística tendentes a corregir, de existir, situaciones históricas de desequilibrio de una de las lenguas oficiales respecto de la otra, subsanando así la posición secundaria o de postergación que alguna de ellas pudiera tener.

L'argument utilitzat aquí, i generalitzat en altres parts de la Sentència –com ara en relació amb la proclamació estatutària dels drets i deures– consisteix a negar o acotar en termes estrictes el marge de configuració jurídica vinculant del legislador estatutari, alhora que es reconeix un camp d'actuació més ampli al legislador ordinari.²³ En qualsevol cas, els termes ambigus i d'un marcat caràcter preventiu que emmarquen en el FJ 14.a) la legitimitat de les “mesures de política lingüística” favorables al català, no exclouen altres possibles justificacions legítimes –a banda de l'argument del desequilibri històric, que tot fent gala d'una desmemòria històrica sorprenent, la Sentència recull en forma condicional– de les mesures tuitives del català, ni tampoc preconditionen en abstracte quins tipus de mesures –de foment o de caràcter més constrictiu– poden adoptar els poders públics.²⁴

amb l'única llengua que la CE imposa (per mitjà de la formulació d'un deure de coneixement de tots els espanyols) o privilegia (des del moment que és l'única expressament identificada pel seu nom i que es beneficia d'un estatus d'oficialitat en l'àmbit estatal).

23. Si aquesta operació interpretativa, adreçada a degradar el valor normatiu de l'Estatut, sembla difícil de justificar en relació amb continguts estatutaris no expressament previstos per la Constitució (vegeu les crítiques que formula Carrillo, M., “Después de la Sentencia, un Estatuto desactivado”, a *El Cronista del Estado Social y Democrático de Derecho*, núm. 15, 2010, citat, en relació amb el mateix argument aplicat a la regulació dels drets, on qualifica de paradoxal que s'argumenti de forma tan assertiva pel TC que el que fan els dos legisladors “es cosa distinta”), encara ho seria més en la matèria lingüística, atesa l'habilitació expressa al legislador estatutari de l'article 3.2 CE.

24. A. Milian, en l'estudi introductor al llibre recopilatori *Drets lingüístics per a tothom. Estudis de dret lingüístic*, Lleonard Muntaner Editor, Palma, 2010, constata que “la gran majoria de les polítiques lingüístiques democràtiques que reïxen en la salvaguarda d'una llengua –o que en mitiguen l'assimilació– incorporen requisits i imposen, en alguns casos, l'ús, almenys, de la llengua protegida (o sigui, sense impedir l'ús simultani d'altres llengües) i limiten encara, fins i tot, qüestió que està sotmesa a condicionants jurídics molt més severes i limitada a activitats de naturalesa pública, l'ús de la llengua dominant” (p. 31).

En definitiva, l'enjudiciament pel TC de la noció de *llengua pròpia* mostra un rigor restrictiu del règim estatutari protector del català, dotat d'unes bases argumentals bastant febles, i que sembla més aviat guiat per la voluntat de protegir la posició del castellà a Catalunya. Nogensmenys, la noció de *llengua pròpia* continua present, com a noció diferenciada de l'oficialitat, en el frontispici de la regulació lingüística estatutària, sense que siguin qüestionades per la Sentència altres projeccions del concepte –així, en els àmbits de l'ensenyament i de les administracions pròpies–, i sens perjudici de possibilitat de justificar des d'altres perspectives –entre les quals destaca l'estatus de *llengua regional o minoritària*, en els termes definits per la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries²⁵ les mesures adoptades pels poders públics protectores del català.

3. L'oficialitat, revisitada

L'article 6.2 EAC proclama l'oficialitat del català i del castellà a Catalunya i explicita, en termes equivalents per a les dues llengües, els drets i deures bàsics derivats del seu estatus oficial, al costat del dret a no ser discriminat per raons lingüístiques.²⁶ La prohibició de discriminació per raó de llengua és reiterada en l'article 32 EAC, precepte no impugnat, que incorpora també la noció jurisprudencial prèviament establerta d'oficialitat.²⁷

En aquest punt, la STC 31/2010 es caracteritza per extreure unes conseqüències fins ara inèdites dins la jurisprudència de l'oficialitat

25. Sense poder aprofundir aquí en els compromisos derivats d'aquest tractat internacional per a l'Estat espanyol, recordem que d'acord amb el seu article 7.2 "l'adopció de mesures especials a favor de les llengües regionals o minoritàries, destinades a promoure una igualtat dels parlants d'aquestes llengües i la resta de la població o encaminades a tenir en compte les seves situacions particulars, no és considerada un acte de discriminació envers els parlants de les llengües més esteses".

26. D'acord amb l'article 6.2 EAC: "El català és la llengua oficial de Catalunya. També ho és el castellà, que és la llengua oficial a l'Estat espanyol. Totes les persones tenen el dret d'utilitzar les dues llengües oficials i els ciutadans de Catalunya tenen el dret i el deure de conèixer-les. Els poders públics de Catalunya han d'establir les mesures necessàries per a facilitar l'exercici d'aquests drets i el compliment d'aquest deure. D'acord amb el que disposa l'article 32, no hi pot haver discriminació per l'ús de qualsevol de les dues llengües."

27. L'article 32 EAC disposa: "Totes les persones tenen dret a no ésser discriminades per raons lingüístiques. Els actes jurídics fets en qualsevol de les dues llengües oficials tenen, pel que fa a la llengua, validesa i eficàcia plenes."

de la llengua castellana i del deure de conèixer-la en l'article 3.1 CE. En efecte, malgrat emmarcar-se formalment per la jurisprudència prèvia, d'acord amb la qual la Constitució

permite afirmar que es oficial una lengua, independientemente de su realidad y peso como fenómeno social, cuando es reconocida por los poderes públicos como medio normal de comunicación en y entre ellos y en su relación con los sujetos privados, con plena validez y efectos jurídicos (STC 82/1986, FJ 2).

L'oficialitat del castellà hi és objecte d'una reformulació que té la seva base argumental en l'ús variable de la noció d'*ús normal*, com a element definitori del concepte.²⁸

Així, si hem vist que en el FJ 14.a) de la Sentència la "normalitat" de l'ús es concebia com una conseqüència generalitzable o compartida per totes les llengües oficials (d'on es derivava precisament la prohibició de declarar estatutàriament el caràcter "preferent" d'una d'elles), en el FJ 14.b) l'"ús normal" esdevé una prerrogativa exclusiva del castellà, vinculada pel TC al deure de conèixer-lo. A partir d'aquesta construcció asimètrica de l'oficialitat de les llengües, s'afirma que les administracions públiques poden utilitzar el castellà com a mitjà de comunicació "normal" amb els ciutadans, sense que aquests puguin exigir-los la utilització d'una altra llengua, conseqüència que és negada per a les altres llengües oficials.²⁹

28. El mateix element de l'ús normal com a definitori de l'oficialitat té encara una altra aplicació jurisprudencial distinta dins la recent Interlocutòria 27/2010, de 25 de febrer, dins la qual serveix per diferenciar l'estatus previst en l'article 3.2 CE respecte de la possibilitat de regular legalment certs usos lingüístics dels ciutadans, amb efectes jurídics, davant les administracions (en relació amb l'article 4.2 de la Llei 1/1998, d'ús i promoció del bable/asturià), sense la declaració estatutària prèvia d'oficialitat.

29. Segons el TC: "El deber constitucional de conocimiento del castellano, antes que un deber «individualizado y exigible» (STC 82/1986, FJ 2) de conocimiento de esa lengua, es en realidad el contrapunto de la facultad del poder público de utilizarla como medio de comunicación normal con los ciudadanos sin que éstos puedan exigirle la utilización de otra –fuera de los casos, ahora irrelevantes, en los que pueda estar en juego el derecho de defensa en juicio (STC 74/1987, de 25 de mayo)– para que los actos de *imperium* que son objeto de comunicación desplieguen de manera regular sus efectos jurídicos. En el caso de las lenguas oficiales distintas del castellano no existe para los poderes públicos una facultad equivalente [...]” (FJ 4.b, segon paràgraf).

Aquesta oficialitat *revisitada* de la llengua castellana es fa pivotar pel TC sobre un element tan controvertit i delicat jurídicament i socialment com és el “deure de conèixer el castellà”,³⁰ i té conseqüències ulteriors sobre la interpretació de l’abast de l’oficialitat de la llengua catalana que, definida pel legislador estatutari en termes paral·lels al castellà (articles 6.2 i 32 EAC), és objecte d’una reinterpretació correctiva per part del TC en relació amb la consignació del deure de coneixement del català, que constituïa una de les novetats de la reforma del 2006.

Si bé la Sentència planteja correctament la disjuntiva sobre la legitimitat o no d’introduir estatutàriament un deure de coneixement relatiu a les altres llengües oficials,³¹ les claus argumentals prevalents dins de la Sentència condueixen a tancar en fals la qüestió. Així, després de reiterar la doctrina constitucional que connecta mitjançant al·lusions inconcretes el deure de conèixer el castellà amb d’altres disposicions constitucionals –ens podem preguntar lícitament, quines?–,³² el TC identifica, com hem vist anteriorment, el deure constitucionalitzat amb una facultat d’“ús normal” del castellà per part dels poders públics, excloent de la possibilitat dels ciutadans d’exigir-los l’ús d’una altra llengua; prerrogativa que

30. La recepció constitucional d’aquest deure, provinent de l’article 4 de la Constitució republicana de 1931, ja va motivar posicions contraposades durant els debats constituents de 1978 i estatutants de 1979. La doctrina, amb cert suport jurisprudencial (STC 82/1986 i 74/1989), l’ha concebut des de fa temps com una presumpció de coneixement que opera en garantia de l’oficialitat, però el TC rebutja ara una interpretació integrada de l’article 3.1 CE i fa valer una concepció individualitzada –força discutible en els termes amb els quals es formula– del deure constitucionalitzat.

31. D’acord amb aquest plantejament, la qüestió bàsica és si la inexistència d’un deure constitucional de coneixement de les llengües *cooficials* en les comunitats autònomes “supone la prohibició de que tal deber se imponga en un Estatuto de Autonomía o, por el contrario, es ésa una opción abierta al legislador estatutario y por la que puede legítimamente optarse” (FJ 14.b, primer paràgraf). La STC 84/1986 de 26 de juny, FJ 2, en rebutjar la possibilitat d’introduir el deure de conèixer el gallec per una llei ordinària, en tant que aspecte vinculat al nucli de l’oficialitat, deixava la porta oberta a la introducció del deure per via estatutària, però el TC tanca ara aquesta possibilitat fent abstracció de l’article 3.2 CE.

32. En aquest cas, l’argument no és nou i ja es trobava present en la STC 82/1986 l’al·lusió inconcreta al “deber que resulta concordante con otras disposiciones constitucionales que reconocen la existencia de un idioma común a todos los españoles, y cuyo conocimiento puede presumirse en cualquier caso, independientemente de factores de residencia o vecindad” (STC 31/2010, FJ 14.b, primer paràgraf).

garantiza la comunicació con el poder públic sin necesidad de conocimiento de una segunda lengua. En cuanto el deber del ciudadano se corresponde con el correlativo derecho o facultad del poder público, no teniendo la Administración derecho alguno a dirigirse exclusivamente a los ciudadanos en la lengua catalana tampoco puede presumir en éstos su conocimiento y, por tanto, formalizar esa presunción como un deber de los ciudadanos catalanes (FJ 14.b).

La base argumental d'aquesta nova comprensió del deure de l'article 3.1 CE sembla, com a mínim, paradoxal: se sosté sobre l'afirmació d'un "dret" o "facultat" dels poders públics, en contra del principi general que atribueix els drets als ciutadans, mentre que les administracions serien els subjectes passius que amb caràcter general han de satisfer-los.

La Sentència no conté, però, una declaració d'inconstitucionalitat del deure de conèixer el català, sinó que du a terme una reconstrucció interpretativa restrictiva del sentit i abast de l'article 6.2 EAC que –si bé segons el TC el precepte admet "con naturalidad"– resulta poc coherent amb la seva literalitat i amb la pròpia sistemàtica estatutària,³³ en reconduir-lo a un deure "concret" i "individualitzable" en l'àmbit de l'ensenyament i la funció pública, del qual els subjectes no serien ja "els ciutadans de Catalunya" (concepte definit per l'article 7 EAC i objecte també d'una reinterpretació en termes restrictius en el FJ 11).³⁴

33. Pel que fa als estudiants, el deure de conèixer les dues llengües oficials ja es consigna en l'article 35.2 EAC.

34. Segons el TC: "El art. 6.2 EAC sería inconstitucional y nulo en su pretensión de imponer un deber de conocimiento del catalán equivalente en su sentido al que se desprende del deber constitucional de conocimiento del castellano. Ello no obstante, el precepto admite con naturalidad una interpretación distinta y conforme con la Constitución, toda vez que, dirigiendo el precepto un mandato a los poderes públicos de Cataluña para que adopten «las medidas necesarias para facilitar... el cumplimiento de ese deber», es evidente que sólo puede tratarse de un deber «individualizado y exigible» de conocimiento del catalán, es decir, de un deber de naturaleza distinta al que tiene por objeto el castellano de acuerdo con el art. 3.1 CE (STC 82/1986, FJ 2). No hay aquí, por tanto, contrapunto alguno de la facultad del poder público de la Generalitat de utilizar exclusivamente la lengua catalana en sus relaciones con los ciudadanos, que sería improcedente, sino que se trata, aquí sí, no de un deber generalizado para todos los ciudadanos de Cataluña, sino de la imposición de un deber individual y de obligado cumplimiento que tiene su lugar específico y propio en el ámbito de la educación, según resulta del artículo 35.2 EAC, y en el de las relaciones de sujeción especial que vinculan a la Administración catalana con sus funcionarios, obligados a dar satisfacción al derecho de opción lingüística reconocido en el art. 33.1 EAC" [...]

En síntesi, la noció d'oficialitat revisitada suscita nombrosos dubtes i possibles objeccions, no solament per les contradiccions internes de la STC 31/2010, en derivar de l'article 3.1 CE unes prerrogatives del castellà que s'oposen a la igualtat o paral·lelisme de les llengües oficials que ella mateixa predica, sinó també perquè la pretesa superioritat de l'oficialitat del castellà a Catalunya es fonamentaria en una comprensió ideològica determinada, i no explicitada, del model lingüístic constitucional d'acord amb la qual existiria una única llengua oficial necessària, tot reservant a les altres un lloc secundari o subordinat. Malgrat tot, l'argumentació del TC no desfigura la noció d'oficialitat lingüística, plasmada estatutàriament, quant al seu nucli conceptual bàsic de validesa i producció d'efectes jurídics dels actes jurídics i de les comunicacions i notificacions (article 32 EAC, no impugnada, en relació amb la interpretació, analitzada *infra*, de l'article 50.5 EAC),³⁵ ni tampoc qüestiona la vinculació de la presumpció de coneixement en l'article 6.2 CE amb l'obligació dels poders públics de Catalunya d'"establir les mesures necessàries [...] per al compliment d'aquest deure" respecte de les dues llengües oficials (article 6.2 EAC). Per con-

"Importa aquí únicamente, sin embargo, que, concebido como un deber de naturaleza distinta al que sólo cabe predicar del castellano, esto es, como un deber que no es jurídicamente exigible con carácter generalizado, el deber de conocimiento del catalán tiene un objeto propio que lo justifica como mandato y que permite interpretarlo conforme a la Constitución". (FJ 14.b) paràgraf tercer).

35. Aquesta conclusió és ratificada per la lectura en paral·lel de la citada Interlocutòria 27/2010, de 25 de febrer, on el TC admet la producció d'efectes jurídics, d'acord amb l'article 4 de la Llei 1/1998, de 23 de març, d'ús i promoció del bable/asturià, de les comunicacions entre ciutadans i administracions en asturià. Aquest reconeixement legal es considera admissible sense la prèvia declaració estatutària d'oficialitat (que contràriament concorre per al català en l'article 6.2 EAC, amb especificació dels seus efectes per l'article 32 EAC), concepte que en el FJ 5 de la ITC es distingeix del règim protector de l'asturià amb els termes següents:

"[...] El referido precepto legal no reconoce al bable/asturiano como «medio normal de comunicación» en el seno de la Administración autonómica, como tampoco le atribuye esa condición en las relaciones que ésta entable con los sujetos privados «con plena validez y efectos jurídicos», notas identificativas de la oficialidad de una lengua determinada. Dicho de otro modo, el precepto legal no atribuye a los ciudadanos el derecho a elegir la lengua del procedimiento, limitándose a imponer a la Administración del Principado de Asturias la obligación de tramitar los escritos que los ciudadanos le dirijan en bable/asturiano. Contemplada la norma con otra perspectiva, su principal virtualidad consiste en privar de toda discrecionalidad a la Administración autonómica a la hora de aceptar las comunicaciones que reciba en esa lengua. De la obligación de tramitar tales escritos se deriva la validez de éstos a todos los efectos administrativos, y en particular el reconocimiento de su eficacia para paralizar el cómputo de los plazos de caducidad o prescripción de las acciones en vía administrativa [...]"

següent, tampoc no resta cap legitimitat –ni, òbviament, pot fer *tabula rasa*– de les accions desplegades a Catalunya per garantir l'accés i l'extensió del coneixement del català entre la ciutadania,³⁶ amb uns resultats prou amplis que contrasten amb l'actual interpretació jurisprudencial de l'article 3.1 CE, la qual sembla pretendre blindar constitucionalment l'excepció de no conèixer el català per part d'alguns dels ciutadans espanyols que hi resideixen.

4. La interpretació de les prescripcions lingüístiques sectorials

Al marge de l'article 6 EAC, nucli del règim lingüístic estatutari, la STC 31/2010 formula diverses declaracions interpretatives que afecten altres prescripcions lingüístiques sectorials. Si bé aquests pronunciaments resten condicionats per la configuració restrictiva del paràmetre d'enjudiciament i per la interpretació analitzada dels principis lingüístics bàsics, la Sentència afegeix en aquests fonaments jurídics altres arguments que, en cert sentit, contribueixen a matisar les afirmacions restrictives precedents i proporcionen noves claus interpretatives dels manaments lingüístics estatutaris.

4.1. Administracions i institucions públiques

En tant que àmbit privilegiat de projecció dels principis de llengua pròpia i de doble oficialitat, l'EAC del 2006 inclou diverses referències a les administracions i institucions públiques, les quals són enjudiciades per la STC 31/2010 des de tres perspectives:

a) Els drets i els usos lingüístics

D'acord amb la sistemàtica del títol primer de l'EAC, en el capítol III es reconeix el dret d'opció lingüística dels ciutadans davant "les

36. La impossibilitat d'establir el deure de coneixement de les llengües oficials distintes del castellà era avalada per l'argument sociològic a la sortida del franquisme, atesa la impossibilitat de bona part de la població d'accedir al coneixement de la llengua. En l'actualitat, l'*Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008* ofereix uns percentatges al voltant del 95% de la població de Catalunya que comprèn el català (<http://www.idescat.cat/>).

institucions, les organitzacions i les administracions públiques a Catalunya [...], inclosa l'Administració electoral a Catalunya, i, en general, les entitats privades que en depenen quan exerceixen funcions públiques" (article 33.1 EAC),³⁷ el qual és especificat pel que fa a l'Administració de justícia i determinades professions jurídiques (article 33.2 EAC),³⁸ i en el capítol IV, com a principi rector, es regulen els usos lingüístics de les administracions i institucions catalanes (article 50.5 EAC, que reproduïx la literalitat de l'article 9 de la LPL de 1998).

En termes generals, la intervenció del TC en relació amb aquest aspecte no qüestiona la constitucionalitat de la regulació lingüística estatutària, sempre que aquesta afecti les funcions públiques desplegades per aquests òrgans i institucions,³⁹ per bé que d'acord amb l'afany interpretatiu ja destacat es pretenguin accentuar certes opcions del legislador estatutari i debilitar-ne d'altres. En el primer sentit, la Sentència reafirma la legitimitat de la formulació estatutària dels drets lingüístics, com a projeccions de la *cooficialitat*, l'especificació dels quals en l'EAC del 2006 ja contribuïa a ressaltar el paral·lelisme del tractament de les llengües oficials.⁴⁰ En el segon sentit, s'hi observa un cert desdibuixament de la diferenciació del règim lingüístic aplicable a les administracions pròpies de Catalunya (articles 6.1, 33.1 i 50.5 EAC) i les administracions de l'Estat a Catalunya (articles 33.1, 2 i 5 EAC), que exemplifica l'ús de l'expressió *poder público radicado*

37. Només qüestionat pel que fa al terme *ciudadans*, que és interpretat en els FJ 9 i 11 de la Sentència.

38. Article 33.2 EAC: "Totes les persones, en les relacions amb l'Administració de justícia, el Ministeri Fiscal, el notariat i els registres públics, tenen dret a utilitzar la llengua oficial que elegeixin en totes les actuacions judicials, notariaus i registrals, i a rebre tota la documentació oficial emesa a Catalunya en la llengua sol·licitada, sense que puguin patir indefensió ni dilacions indegudes a causa de la llengua emprada, ni se'ls pugui exigir cap mena de traducció."

39. Aquesta limitació dels efectes de la regulació establerta pels articles 33.1 i 50.5 EAC a les "funcions públiques" permet desestimar les al·legacions genèriques dels recurrents fonamentades en els articles 10.1 (dignitat de la persona), 38 (llibertat d'empresa) i 139.2 CE (unitat de mercat).

40. El TC emmarca l'enjudiciament favorable a la constitucionalitat de l'article 33.2 EAC per la consideració següent: "De la declaración de oficialidad se sigue, por imperativo constitucional y sin necesidad de intermediación normativa alguna, su condición de lengua oficial para todos los poderes públicos radicados en Cataluña, sean estatales, autonómicos o locales, asistiendo a los ciudadanos el derecho de usar ambas lenguas en su relaciones con tales instituciones públicas (SSTC 134/1997, de 17 de julio, FJ 2; y 253/2005, de 11 de octubre, FJ 10)" (FJ 21, paràgrafs cinquè i sisè).

en Catalunya (FJ 23, paràgraf quart). Aquesta darrera pauta interpretativa respon a certa voluntat homogeneïtzadora inherent a la concepció de la *cooficialitat* sostinguda pel TC, que comporta la desvirtuació jurídica parcial de la llengua pròpia com a fonament d'aquesta regulació, on l'argument de l'"ús normal" s'adreça a garantir la posició del castellà en les administracions de dependència catalana.⁴¹

Aquest iter argumental es concreta en una interpretació conforme a la Constitució de l'article 50.5 EAC: pel que fa als usos lingüístics interns i interadministratius, els termes de la Constitució permetrien mantenir l'ús normal (o per defecte) del català, en la mesura que el límit negatiu establert ("sin perjuicio de poder utilizar también con normalidad el castellano") implica no excloure la llengua castellana –com ja succeeix actualment–, sense que se'n desprenguin directament obligacions positives per a les administracions; quant als usos externs o de relació amb els ciutadans, si bé s'admet igualment la normalitat d'ús del català, s'especifica com a límit la impossibilitat que això comporti càrregues o obligacions per als ciutadans que vulguin rebre les comunicacions en castellà.⁴² Si bé aquest darrer punt suscita dubtes sobre la viabilitat d'una aplicació pràctica de la Sentència, és factible explorar solucions adequades en la via administrativa (per exemple, a través de les possibilitats que ofereixen les comunicacions electròniques de disponibilitat de documents en distintes llengües), tasca que ha d'implicar també les administracions de dependència estatal ubicades a Catalunya, vinculades per la doble oficialitat lingüística.⁴³

41. En aquest sentit, la STC afirma el següent: "[...] Toda lengua oficial es, por tanto –también allí donde comparte esa cualidad con otra lengua española–, lengua de uso normal por y ante el poder público. También, en consecuencia, lo es el castellano por y ante las Administraciones públicas catalanas, que, como el poder público estatal en Cataluña, no pueden tener preferencia por ninguna de las dos lenguas oficiales" (FJ 23, paràgraf quart).

42. Segons interpreta el TC: "El precepto, sin embargo, es conforme con la Constitución ya que puede interpretarse en el sentido de que, en el marco de la política de fomento y difusión del catalán, las entidades públicas, instituciones y empresas a que el precepto se refiere, pueden utilizar la lengua catalana con normalidad, sin perjuicio de poder utilizar también con normalidad el castellano, en sus relaciones internas, en las relaciones entre ellas y en sus comunicaciones con los particulares, siempre que se arbitren los mecanismos pertinentes para que el derecho de los ciudadanos a recibir tales comunicaciones en castellano pueda hacerse efectivo sin formalidades ni condiciones que redunden para ellos en una carga u obligación que les constituya en la posición de sujeto activo en sus relaciones con la Administración pública." (FJ 23, paràgraf cinquè, final).

43. En relació amb la darrera, el Segon informe sobre l'aplicació a Espanya de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries, adoptat pel Consell d'Europa el 4 d'abril

Per tant, malgrat que l'argumentació de la Sentència superposa una lògica parcialment distinta a la pròpia de la regulació estatutària, els seus pronunciaments reafirmen positivament la vinculació de totes les administracions i institucions públiques ubicades a Catalunya, i especialment les de dependència estatal especificades per l'article 33.1 i 2 EAC, pel dret d'opció lingüística; i, així mateix, es preserva la normalitat de l'ús del català derivada de l'article 50.5 EAC per part de les administracions pròpies "en el marco de la política de fomento y difusión del catalán" –terminologia coincident amb la rúbrica de l'article 50 EAC.⁴⁴

b) La capacició lingüística del personal

L'Estatut del 2006, en virtut de la seva naturalesa normativa dual (com a norma institucional bàsica de la comunitat autònoma i llei orgànica estatal), incorpora diverses previsions relatives a la necessitat d'un coneixement adequat i suficient de les dues llengües estatals pels funcionaris o servidors públics de dependència estatal que exerceixen les seves funcions a Catalunya, en els articles 33.4 (personal de l'Administració estatal), 102.1 i 3 (magistrats, jutges i fiscals), 102.4 (personal al servei de l'Administració de justícia i la Fiscalia) i 147.1.a (notaris), dels quals hi ha precedents en altres textos estatutaris,⁴⁵ que no impedeixen la impugnació global d'aquestes previsions pel Partit Popular.

de 2008, recull l'incompliment parcial del manament de l'article 10.1.b) que obliga l'Administració perifèrica de l'Estat a disposar dels formularis i textos administratius en llengua catalana (http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/Report/EvaluationReports/SpainECRML2_es.pdf).

44. Per tant, la Sentència no imposa l'establiment d'un bilingüisme en el funcionament de les administracions de dependència catalana, i permet la continuïtat bàsica del model lingüístic configurat a partir de l'Estatut de 1979 i les lleis i normes de rang inferior que el desenvoluparen. En aquest sentit, i en la mesura que la declaració de nul·litat de la "preferència" del català ha de restar cenyida a la definició genèrica del seu estatus oficial en seu estatutària, se salvaguarda la validesa les normes reguladores dels usos administratius del català que no mencionen de forma paral·lela el castellà, atès que es pot interpretar que això no implica que s'exclouï l'ús d'aquesta llengua del funcionament de les administracions públiques a Catalunya (argument que la STC 31/2010 admet, per exemple, respecte de la regulació estatutària dels drets i usos lingüístics en l'educació en l'article 35.1 EAC).

45. Per exemple, l'article 25 de l'Estatut gallec de 1981 ja establia que "en la resolución de los concursos y oposiciones para proveer los puestos de Magistrados, Jueces, Secretarios Judiciales, Fiscales y todos los funcionarios al servicio de la Administración de Justicia, será mérito preferente [...] el conocimiento del idioma del país".

La STC 31/2010, que rebutja la lògica subjacent als recursos que defensa el dret dels servidors públics estatals a desenvolupar la seva tasca ignorant la llengua *cooficial* en el territori autonòmic, avala la constitucionalitat dels principis estatutaris de capacitació lingüística en tant que garantia dels drets d'opció lingüística dels ciutadans (FJ 21). Sens perjudici d'això, el llenguatge emprat pel TC sembla privilegiar una concepció dèbil de la connexió establerta pels manaments estatutaris entre els drets dels ciutadans i els deures dels servidors públics, els quals són qualificats en el mateix fonament jurídic com "apenas un trasunto" d'aquells drets o de "mera formalización de una consecuencia" de la oficialidad o dotats d'una "naturaleza declarativa de una consecuencia constitucionalmente inherente a la cooficialidad".

Amb tot, l'aspecte més polèmic de la Sentència és l'afirmació rotunda de la "competencia exclusiva y excluyente" de l'Estat per concretar les disposicions estatutàries, en contrast amb anteriors pronunciaments en què s'admetia una certa col·laboració o concurrència normativa dels legisladors estatal i autonòmic quant a la regulació dels aspectes lingüístics de l'Administració de justícia (STC 56/1990). L'actual tancament competencial és fruit d'una altra pauta interpretativa general que dins la Sentència revaloritza o absolutitza les reserves constitucionals a favor de lleis orgàniques específiques, al costat de la cita genèrica dels títols competencials estatals presents sobre un determinat sector, en detriment de l'expansió de la funció normativa de l'Estatut.⁴⁶ De manera que les previsions estatutàries relatives a la capacitació lingüística dels servidors públics resten concebudes

46. D'acord amb el FJ 21 de la Sentència: "Por su parte, los apartados 3 y 4 del art. 33 EAC, partiendo del derecho de opción lingüística inherente a la cooficialidad y proclamado en el art. 33.2 EAC, pretenden asegurar la efectividad de ese derecho en ámbitos competenciales privativos del Estado [...]. Con todo, como quiera que en el caso del apartado 3 se trata de una exigencia para cuya articulación el Estatuto se remite a «la forma establecida en las leyes» y siendo obvio que éstas sólo pueden ser leyes estatales en virtud de las reservas establecidas en los arts. 122.1, 124.3 y 149.1.5, 8 y 18 CE, se colige sin dificultad que estos apartados del art. 33 EAC son apenas un trasunto del apartado que les precede, esto es, mera formalización de una consecuencia inherente a la declaración de cooficialidad contenida en el art. 6.2 EAC: el derecho de opción lingüística (art. 33.1 EAC), derivado del derecho de las personas a no sufrir discriminación por razones lingüísticas (art. 32 EAC), que, para su ejercicio ante las instituciones públicas cuya disciplina corresponde al Estado, requiere la intervención, inexcusable y excluyente del legislador estatal. En particular, y por lo que hace a Jueces y Magistrados, del legislador orgánico del Poder Judicial". Idèntic esquema argumental s'aplica a l'anàlisi més específica dels articles 102.1 i 147.1.a) EAC dins d'aquest fonament jurídic (al qual reenvien el 51 per al primer precepte i el 90 per al segon).

com a principis que el legislador estatal concretarà amb gran marge de decisió.⁴⁷ Aquest criteri exloent només s'excepciona en relació amb el personal no judicial ni fiscal de l'Administració de Justícia (article 102.4 i 103 EAC), sense prejutjar-ne la concreció normativa del deure de coneixement com a requisit o mèrit, i amb l'advertiment exprés pel TC que la intervenció del legislador competent en aquest àmbit, autonòmic o estatal, restarà en tot cas subjecta al seu enjudiciament (FJ 21, paràgraf novè, final).

Finalment, en relació amb l'article 101.3 EAC, que preveu l'ús de les dues llengües oficials en els concursos d'accés a places judicials que tinguin lloc a Catalunya, el TC el considera manifestació del dret d'opció lingüística, i com a tal no qüestionable en la mesura que s'afirma la competència del legislador orgànic estatal per desenvolupar-lo. A més, el TC hi afegeix una reinterpretació correctiva que en restringeix l'àmbit d'aplicació als "ciutadans de Catalunya" (FJ 50, paràgraf quart), que exclouria injustificadament els ciutadans d'altres comunitats autònomes on és oficial també la llengua catalana (criteri que va tenir en compte en relació amb els procediments administratius la STC 55/199).

c) El dret d'utilitzar el català davant dels òrgans constitucionals i jurisdiccionals d'àmbit estatal

L'article 33.5 CE reconeix, des de la perspectiva dels drets lingüístics dels ciutadans, la possibilitat d'usos escrits de la llengua catalana, amb efectes jurídics, fora del territori estricte on aquesta és oficial, en relació amb els òrgans constitucionals (entre d'altres, el Rei, les Corts Generals, el Govern, el Tribunal Constitucional o el Defensor del Poble), i els òrgans jurisdiccionals d'àmbit estatal (Tribunal Suprem i Audiència Nacional), els quals es condicionen expressament al que disposi la legislació, cal entendre que d'origen estatal.⁴⁸

47. Malgrat la devaluació de l'eficàcia jurídica vinculant dels manaments estatutaris, en aquest punt l'existència de la reserva estatutària de l'article 3.2 CE permet evitar, en relació amb els articles 101.3 i 102 EAC, la declaració d'inconstitucionalitat que afecta bona part del títol III EAC, "Del poder judicial a Catalunya" en considerar el TC que envaeix l'àmbit propi de la llei orgànica prevista en l'article 122 CE.

48. Aquesta precisió es va introduir arran de l'única objecció a la regulació lingüística en la proposició de llei orgànica de reforma de l'Estatut aprovada pel Parlament formulada pel Consell Consultiu en el seu Dictamen 269/2005.

L'íter argumental del TC respecte de la impugnació d'aquest precepte (FJ 21, paràgrafs dotzè a quinze) mereix una anàlisi detinguda, atès el fort component interpretatiu que conté. En primer lloc, el TC descarta preventivament com a inconstitucional una interpretació del precepte –no pretesa pel legislador estatutari⁴⁹ d'acord amb el qual el català pugui ser considerat llengua "oficial" respecte dels òrgans estatals no radicats al territori de Catalunya; en segon lloc, mitjançant una superposició de criteris de localització d'aquests òrgans exclosos (seu de l'autoritat / àmbit de referència de la seva activitat) s'acota territorialment en termes estrictes l'oficialitat de la llengua catalana, que es contraposa amb la caracterització del castellà com a "única lengua española común" (expressiva de la voluntat d'afavorir una posició única i excloent del castellà com a llengua de comunicació interterritorial o "comuna"); i finalment, la legitimitat constitucional del precepte estatutari se salva condicionant enterament el dret proclamat, quant al seu contingut i eficàcia, a allò que disposi el legislador estatal.⁵⁰ De manera que, si bé es manté el manament estatutari que obliga l'Estat a un desenvolupament del plurilin-

49. En realitat, no es podia atribuir al precepte estatutari la voluntat d'estendre l'oficialitat del català arreu de l'Estat (la qual cosa priva de sentit les declaracions preventives de la Sentència), que ho limita a l'aspecte concret de relació escrita dels ciutadans amb els òrgans que, precisament per ser generals o comuns, exerceixen directament competències sobre els catalanoparlants, i en els quals ja trobem exemples concrets d'aquests usos (comunicacions dels ciutadans amb el Senat, o l'admissió esporàdica d'escrits en català pels òrgans jurisdiccionals centrals). A més, cal fer referència a la doctrina de la Interlocutòria del TC 27/2010, de 25 de febrer, citada anteriorment, que admet la legitimitat del reconeixement normatiu d'usos amb efectes lingüístics dels ciutadans davant òrgans administratius en relació amb llengües no oficials en un àmbit territorial determinat. El tenor més matissat de l'anterior interlocutòria contrasta amb l'afirmació actual del TC: "El apartado 5 del art. 33 EAC, por su lado, sería contrario a la Constitución si el Estatuto pretendiera derivar de la cooficialidad de la lengua catalana su cualidad de medio de comunicación jurídicamente válido respecto de poderes públicos no radicados en el territorio de la Comunidad Autónoma de Cataluña. Tal condición es privativa del castellano (STC 82/1986, de 26 de junio, FJ 2) [...]" (FJ 21, paràgraf dotzè).

50. En un nou exemple de degradació de l'eficàcia jurídica vinculant de l'Estatut (que en la redacció originària de l'article 33.5 aprovada pel Parlament de Catalunya garantia els efectes jurídics "sense necessitat de traducció"), la interpretació conforme pel TC assenyala que "a dicha legislación [del Estado] ha de corresponder no sólo el modus en que aquel derecho ha de ejercerse y hacerse efectivo, sino, antes aun, definirlo cumplidamente en su contenido y en su alcance. En este sentido, la existencia o no de eficacia jurídica de los escritos presentados en catalán a dichos órganos y, en su caso, el grado de ésta ha de ser establecido con entera libertad, dentro de los límites constitucionales (art. 3.1 CE), por el legislador estatal competente." (FJ 21, paràgraf catorzè)

güisme dels òrgans constitucionals i jurisdiccionals en el sentit previst per la norma, la Sentència reobre alternatives diverses quant a la intensitat i els efectes dels usos lingüístics previstos.⁵¹

4.2. Ensenyament

En relació amb l'ensenyament, la STC 31/2010 es pronuncia sobre l'article 6.1 EAC, que en el marc de la definició de la llengua pròpia declara que el català "és la llengua normalment emprada com a vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament", i sobre els drets lingüístics continguts en els apartats primer i segon de l'article 35 EAC⁵² (malgrat que el recurs abastava el conjunt del precepte, el TC exclou de la seva anàlisi la resta d'apartats que dispensen un tractament idèntic a les dues llengües, entre els quals el tercer, que estableix el dret dels alumnes "a no ésser separats en centres ni en grups classe diferents per raó de llur llengua habitual", com a pilar bàsic del sistema lingüístic educatiu de conjunció vigent a Catalunya).

L'argumentació de la Sentència en aquest punt és condicionada per la conceptualització prèvia dels principis de la *llengua pròpia i cooficialitat* (FJ 14), que es concreten en un inicial pronunciament preventiu sobre l'article 6.1 EAC, d'acord amb el qual la normalitat d'ús del català es considera legítima sempre que sigui "predicable con igual título del castellano", i no es vulneri la prohibició d'excloure el castellà com a llengua vehicular.⁵³

51. En aquest sentit, cal advertir del risc d'una concreció del manament estatutari similar al que ha acabat succeint amb el reconeixement instat pel Govern estatal d'uns "usos oficials" davant de les institucions i òrgans de la UE que, en realitat, no impliquen un ús oficial, perquè cal adjuntar la traducció del text al castellà, de la qual l'Estat posteriorment s'ha desentès.

52. Article 35 EAC: "1. Totes les persones tenen dret a rebre l'ensenyament en català, d'acord amb el que estableix aquest Estatut. El català s'ha d'utilitzar normalment com a llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament universitari i en el no universitari. 2. Els alumnes tenen el dret a rebre l'ensenyament en català en l'ensenyament no universitari. També tenen el dret i el deure de conèixer amb suficiència oral i escrita el català i el castellà en finalitzar l'ensenyament obligatori, sigui quina sigui llur llengua habitual en incorporar-se a l'ensenyament. L'ensenyament del català i del castellà ha de tenir una presència adequada en els plans d'estudis."

53. La qüestió central de constitucionalitat analitzada pel TC en relació amb l'article 35.1 i 2 EAC se sintetitza amb aquests termes: "El problema de constitucionalidad reside, pues, en determinar si las expresiones que se acaban de transcribir implican, como consecuencia

L'argumentació més específica desplegada pel TC en relació amb l'article 35 EAC no qüestiona els dos pilars bàsics de la doctrina formulada per la STC 337/1994 –que va declarar conformitat constitucional del model lingüístic educatiu dins la LNL de 1983–: el primer, la inexistència a la Constitució d'un valor o dret fonamental que empari el dret a rebre l'ensenyament en una llengua oficial determinada, a partir de la tria de l'alumne o els seus progenitors; i el segon, la competència de la comunitat autònoma –en el marc de la legislació bàsica estatal– per determinar el model lingüístic des de la perspectiva de la llengua vehicular, sens perjudici de les competències estatals per garantir el respecte dels drets lingüístics en l'àmbit de l'ensenyament.⁵⁴

De fet, l'àmplia fonamentació del FJ 24 de la Sentència en aquest punt –que contrasta amb cert caràcter apodíctic d'altres parts del document– sintetitza els ítems argumentals de la STC 337/1994, els quals es generalitzen ara a “el conjunto del proceso educativo” (FJ 24, paràgrafs sisè i setè), concretament:

La legitimitat constitucional d'un ensenyament en el qual el vehicle de comunicació sigui la llengua pròpia de la comunitat autònoma.

Del deure constitucional de conèixer el castellà no deriva un pretès dret a rebre exclusivament l'ensenyament en aquesta llengua.

L'Estat té la facultat de vetllar pel respecte dels drets lingüístics en l'àmbit de l'ensenyament i, en particular, “el de recibir enseñanza en la lengua oficial del Estado” (6/1982, FJ 10), “pues no cabe olvidar que el deber constitucional de conocer el castellano (art. 3.1 CE) presupone la satisfacción del derecho de los ciudadanos a conocerlo a través de las enseñanzas recibidas en los estudios básicos”.

necesaria, la negación al castellano de su condición de lengua vehicular en la enseñanza.” (FJ 24, paràgraf segon, final).

54. En aquest sentit, cal valorar positivament el pronunciament de la STC 31/2010 en relació amb l'ensenyament, que s'allunya de les tesis sostingudes pels recurrents (que tenien com un objectiu prioritari del qüestionament del model lingüístic educatiu vigent a Catalunya), que són acollides, en canvi, per quatre magistrats signants dels vots particulars que varen pretendre, sense èxit, forçar un canvi de la doctrina del TC en aquest tema.

Del contingut del dret fonamental a l'educació, i en particular de l'article 27, apartats 2, 5 i 7, no es desprèn el dret a rebre l'ensenyament en només una de les llengües oficials.

És competència dels poders públics, de l'Estat a través de la legislació bàsica i de les comunitats autònomes en el marc de les seves competències educatives, determinar el currículum i organitzar el seu desenvolupament en els centres educatius, de manera que el dret a l'educació "no conlleva que la actividad prescricional de los poderes públicos en esta materia pueda estar condicionada por la libre opción de los interesados de la lengua docente. Y por ello los poderes –el Estado y la comunidad autónoma– están facultados para determinar el empleo de las dos lenguas que son cooficiales en una comunidad autónoma como lenguas de comunicación en la enseñanza, de conformidad con el reparto competencial en materia de educación."

La comunitat autònoma pot organitzar l'ús del català i del castellà com a llengua vehicular de l'ensenyament combinant els objectius de la normalització lingüística i el dret a l'educació "en relación con las distintas áreas de conocimiento obligatorio en los diferentes niveles educativos para alcanzar un resultado proporcionado con estas finalidades".

El dret d'opció lingüística en l'àmbit de l'ensenyament s'ha de modular: les dues llengües han de ser objecte d'ensenyament i llengua vehicular, i ha de resultar perfectament "legítimo que el catalán, en atención al objetivo de la normalización lingüística en Cataluña, sea el centro de gravedad de este modelo de bilingüismo", tot i que amb el límit indefugible que "ello no determine la exclusión del castellano como lengua docente de forma que quede garantizado su conocimiento y uso en el territorio de la Comunidad Autónoma."

Nogensmenys, la STC 31/2010 afegeix a l'anterior unes precisions, de significació poc clara quant a l'abast més o menys retòric o modulador de les decisions dels poders públics en aquest terreny, com a interpretació constitucionalment adequada de les prescripcions de l'article 35 EAC, "en el sentido que no impiden el libre y eficaz ejercicio del derecho a recibir la enseñanza en castellano como lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza" (FJ 24, paràgraf vuitè), ni

tampoc la "igual utilización del castellano" o la mateixa "existencia de ese derecho a la enseñanza en castellano" (FJ 24, paràgraf vuitè).⁵⁵ En el context de la Sentència, sembla clara la voluntat que inspira aquestes precisions de garantir la posició del castellà també en aquest àmbit, a partir de l'article 3.1 CE.⁵⁶ Amb tot, el TC no extreu conseqüències concretes dels límits formulats de la no exclusió del castellà o del principi de proporcionalitat en relació amb els diversos fins presents en l'àmbit de l'ensenyament, de manera que es manté la capacitat dels òrgans autonòmics per definir des de la perspectiva de la llengua vehicular el model lingüístic educatiu.

4.3. Àmbit socioeconòmic

Les dues prescripcions lingüístiques estatutàries relatives a l'àmbit socioeconòmic, que estableixen els drets dels consumidors i usuaris (article 34 EAC)⁵⁷ i el principi rector de foment de l'etiquetatge en

55. En paraules del TC: "Ciertamente que el apartado 1 del artículo 35 EAC omite en su literalidad toda referencia al castellano como lengua docente. Sin embargo, no puede entenderse que su silencio en punto a una circunstancia que resulta imperativamente del modelo constitucional de bilingüismo obedezca a un propósito deliberado de exclusión, puesto que el precepto estatutario se limita a señalar el deber de utilizar el catalán «normalmente como lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza universitaria y en la no universitaria», pero no como la única, sin impedir por tanto –no podría hacerlo– igual utilización del castellano. En consecuencia, el segundo enunciado del artículo 35.1 EAC no es inconstitucional interpretado en el sentido de que con la mención del catalán no se priva al castellano de la condición de lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza. Por lo mismo, el solo reconocimiento de un derecho a recibir la enseñanza en catalán (primer enunciado del apartado 1 del art. 35 EC) no puede interpretarse como expresivo de una inadmisibles voluntad legislativa de excepción, de suerte que la interpretación constitucionalmente admisible es la que conduce a la existencia de ese derecho a la enseñanza en castellano. Lo mismo ha de decirse del primer enunciado del apartado 2 del art. 35 EAC." (FJ 24, paràgraf setè)

56. De fet, en el marc del dret comparat, de l'oficialitat lingüística se'n desprèn l'obligació dels poders públics d'ensenyar les llengües oficials per mitjà del sistema educatiu, però sense que predetermini l'ús de la llengua com a vehicular, argument que impediria extreure conseqüències abusives en aquest àmbit de l'article 3.1 CE. Tampoc del dret internacional es desprèn un dret humà a rebre l'ensenyament en la llengua habitual de l'infant (cf. Pons, E., "Los derechos lingüísticos en el marco internacional y comunitario europeo", a: J. M. Pérez, *Estudios sobre el estatuto...*, cit., espec. p. 74-77), tot i que les decisions dels poders públics puguin subjectar-se a certs límits.

57. Article 34 EAC: "Totes les persones tenen dret a ser ateses oralment i per escrit en la llengua oficial que elegeixin en llur condició d'usuàries o consumidors de béns, productes i serveis. Les entitats, les empreses i els establiments oberts al públic a Catalunya estan subjectes als deure de disponibilitat lingüística en els termes que estableixen les lleis."

català (article 50.4 EAC),⁵⁸ varen ser qüestionades pel Partit Popular i el Defensor de Poble, basant-se en una fonamentació que el mateix TC critica per la seva “generalidad” i que parteix d’un prejudici –desmentit pel dret comparat i per la regulació existent en l’àmbit estatal en relació amb l’ús del castellà– contrari a la intervenció lingüística dels poders públics en els referits àmbits.⁵⁹

Pel que fa a l’article 34 EAC, en el FJ 22 de la Sentència el deure de disponibilitat lingüística per part de les empreses, entitats privades i establiments oberts al públic és concebut com una “necesaria consecuencia del derecho de opción lingüística y, en concreto, del derecho de los usuarios y consumidores a ser atendidos en la lengua oficial que elijan”. Per tant, segons el TC, aquesta proclamació en abstracte no vulnera els preceptes de drets fonamentals relatius al lliure desenvolupament de la personalitat, la llibertat de desplaçament de persones i béns i la llibertat d’empresa (articles 10, 19 i 38 CE), que indefectiblement admeten límits, ni la garantia de la unitat de mercat (article 139.2 CE). No obstant això, la Sentència no solament reenvia al possible enjudiciament constitucional del desplegament pel legislador competent d’aquest deure, sinó que afegeix una declaració de caràcter preventiu –sense fonamentar-la en cap precepte constitucional concret– en assenyalar que

no puede significar la imposición a éstas, a su titular o a su personal de obligaciones individuales de uso de cualquiera de las dos lenguas oficiales de modo general, inmediato y directo en las relaciones privadas, toda vez que el derecho a ser atendido en cualquiera de dichas lenguas sólo puede ser exigible en las relaciones entre los poderes públicos y los ciudadanos. (FJ 22, paràgraf tercer),

la qual cosa no exclou, però, un marge d’intervenció relativament ampli del legislador autonòmic per precisar les tècniques jurídiques de garantia dels drets d’atenció oral i escrita dels ciutadans,

58. Article 50.4 EAC: “Els poders públics han de promoure que les dades que figurin en l’etiquetatge, en l’embalatge i en les instruccions d’ús dels productes distribuïts a Catalunya constin també en català.”

59. Cf. Milian, A., “Algunes reflexions sobre les intervencions lingüístiques constrictives en el sector privat a propòsit del capítol V de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística”, inclòs darrerament dins l’obra *Drets lingüístics per a tothom...*, cit., p. 141 i següents.

en la seva condició de consumidors i usuaris, respecte de les dues llengües oficials.

Pel que fa a la regulació de l'etiquetatge en l'article 50.4 EAC, el TC no hi observa objeccions si el precepte és reconduït a un manament de foment o promocional de l'ús del castellà. Igualment, l'argumentació de la Sentència suscita dues observacions: d'una banda, pel caràcter discutible de l'afirmació que ho considera una "materia ajena al àmbito de la definició del estatuto jurídico de la cooficialidad de una lengua autonómica", en tant que "un compromiso de promoción de la normalización lingüística" (STC 69/1988, de 19 d'abril, FJ 3), la qual cosa no és obstacle per ratificar com a límit la no exclusió del castellà (ja garantida per l'adverbi *també* introduït en el precepte per les Corts Generals); i, d'altra banda, pel seu caràcter preventiu en anticipar límits al desplegament legal del precepte estatutari, en aquest cas des del punt de vista competencial, sense mencionar l'article 143 EAC.

5. Reflexions finals

La lectura –i, àduc, necessària relectura– dels arguments i els pronunciaments interpretatius de la STC 31/2010 ens emmenen a unes reflexions finals sobre la seva incidència en els objectius de la reforma estatutària en matèria de llengua. Aquesta lectura global o transversal dels efectes de la Sentència pot abordar-se des de la perspectiva de l'autogovern en matèria de llengua que, per bé que parcialment oculta dins la seva fonamentació jurídica, esdevé la resultant dels dos grans tipus de límits constitucionals –substantius i competencials– que s'hi identifiquen.

Quant al primer tipus de límits, l'anàlisi detallada de les argumentacions i declaracions interpretatives efectuades sobre els conceptes i les categories estatutàries (de llengua pròpia, oficialitat, drets lingüístics, capacitació lingüística dels funcionaris i servidors públics i disponibilitat lingüística de les empreses i establiments oberts al públic) si bé en molts casos determinen una degradació del valor i una eficàcia normativa vinculant de l'Estatut d'autonomia –especialment objectable en la matèria lingüística atesa la reserva de l'article 3.2 CE–, no alteren substancialment les bases materials en les quals s'ha fonamentat el règim lingüístic vigent a Catalunya, i permeten mantenir la plena constitucionalitat de la Llei 1/1998, de 7 de gener,

de política lingüística, així com els decrets que la despleguen i les normes sectorials posteriors que la tenen per fonament.

Pel que fa als límits competencials, convé destacar la no afectació directa per la Sentència de l'article 143 EAC, que atribueix avui un fonament competencial explícit de la intervenció de la Generalitat en relació amb la llengua pròpia, el qual es pot connectar amb d'altres títols autonòmics sectorials (cultura, ensenyament, immigració, funció pública, consum, etcètera). Amb tot, també des d'aquesta perspectiva cal consignar els efectes del debilitament per la Sentència de la posició de l'Estatut com a norma delimitadora de les competències, que es tradueix en: la desactivació dels drets històrics, que comporten en l'article 5 EAC "el reconeixement d'una posició singular de la Generalitat amb relació amb [...] la llengua", com a fonament autònom de l'autogovern o generadors d'un plus competencial (FJ 10); la interpretació restrictiva del contingut de les competències exclusives en l'article 110 EAC (FJ 59); les remissions genèriques i incondicionades a les competències sectorials de l'Estat; i la revalorització o quasi absolutització de què son objecte les reserves constitucionals a favor de lleis estatals específiques.

Per consegüent, en la línia d'algunes lectures crítiques que destaquen diverses *sentències ocultes* dins la STC 31/2010, arran d'identificar-hi unes claus argumentatives no expresses que condicionen els pronunciaments –sovint apodíptics– sobre la constitucionalitat dels preceptes estatutaris i el seu desplegament futur, en la matèria lingüística convé identificar una doble línia de fons: d'una banda, la desconfiança mostrada vers el legislador autonòmic, que es tradueix en les constants interpretacions limitatives i les admonicions relatives al possibles desplegaments normatius de les prescripcions lingüístiques estatutàries; i, d'una altra, el tracte deferent vers el legislador orgànic o ordinari estatal, al qual es pretén garantir un ampli marge de maniobra per desplegar els manaments lingüístics que l'afecten, la qual cosa resta efectivitat a la reforma estatutària com a mecanisme per impulsar l'adequació encara insuficient de l'Administració estatal a Catalunya al règim de doble oficialitat i fer avançar el respecte del plurilingüisme en l'àmbit estatal.

La valoració final dels efectes de la STC 31/2010 ha de posar de manifest, no gensmenys, el seu caràcter parcial –adjectiu que no pretenem vincular ara amb la composició del TC que l'ha dictada, altera-

da per les recusacions i manca de substitució o renovació d'una part important dels magistrats– que, sens perjudici de l'amplitud de la impugnació, impedeix concebre-la com un pronunciament global i definitiu en relació amb els límits constitucionals del model lingüístic, per motius d'ordre divers: per la seva necessària inserció i contextualització per la jurisprudència constitucional prèvia; per l'ambigüitat de les seves argumentacions abstractes, en les quals es menysté la lògica que ha inspirat la legislació lingüística catalana en relació amb l'evolució del procés de normalització; pel paper de convidat de pedra reservat a la Generalitat, en fer pivotar l'argumentació sobre la voluntat impugnatòria dels recurrents; i, en darrer terme, pels límits inherents d'una intervenció jurisdiccional en la definició del model lingüístic que, com aspecte intrínsecament vinculat amb el model d'Estat, ha de ser finalment el resultat del pacte o consens polític.

6. Annex

Articles o apartats	Corts Generals (esmenes PSOE)	Recurs Defensor del Poble	Recurs Partit Popular	STC 31/2010
5	(X)	(X)	(X)	Interpretativa. Part dispositiva.
6.1	X	X	X	Anul·lació parcial.
6.2	X	X	X	Interpretativa. Part dispositiva.
6.3	X		X	No analitzat. Falta fonament impugnatori.
6.5	X		X	No analitzat. Falta fonament impugnatori.
11	(X)		X	Interpretativa (no lingüística). No a part dispositiva.
32	X			

33.1			X	Interpretativa (no lingüística). No a part dispositiva.
33.2			X	Interpretativa. No a part dispositiva.
33.3	X		X	Interpretativa. No a part dispositiva.
33.4			X	Interpretativa. No a part dispositiva.
33.5		X	X	Interpretativa. Part dispositiva.
34		X	X	Interpretativa. Part dispositiva.
35.1			X	Interpretativa. Part dispositiva.
35.2			X	Interpretativa. Part dispositiva.
36.1			X	Interpretativa (no lingüística). No a part dispositiva
36.2			X	Interpretativa (no lingüística). No a part dispositiva.
50.4	X		X	Declaració de constitucionalitat.
50.5			X	Interpretativa. Part dispositiva.
101.3			X	Interpretativa. No a part dispositiva.
102.1		X	X	Interpretativa. No a part dispositiva.
102.3		X	X	Reinterpretat. No a part dispositiva.
102.4		X	X	Interpretativa. No a part dispositiva.
147.1.a		X	X	Interpretativa. No a part dispositiva.

RESUM

En aquest article, després d'identificar els objectius bàsics de la reforma estatutària en la matèria de llengua, s'analitzen les característiques generals del pronunciament del Tribunal Constitucional en la STC 31/2010 i els seus efectes sobre el règim lingüístic estatutari. En particular, són objecte d'anàlisi crítica l'argumentació i les declaracions interpretatives que hi formula el Tribunal en relació amb els principis estatutaris de llengua pròpia i oficialitat i les prescripcions lingüístiques sectorials que recullen els drets i principis en relació amb les institucions i administracions públiques, així com la capacitaació en les llengües oficials del seu personal; l'ensenyament i l'àmbit socioeconòmic. En les reflexions finals s'aborda una lectura transversal de la Sentència, dins del context necessari en el qual aquesta s'inscriu, des de la perspectiva de l'autogovern de Catalunya en la matèria lingüística.

Paraules clau: llengües; oficialitat; estatut d'autonomia; jurisdicció constitucional.

RESUMEN

En este artículo, tras identificar los objetivos básicos de la reforma estatutaria en la materia de lengua, se analizan las características generales del pronunciamiento del Tribunal Constitucional en la STC 31/2010 y sus efectos sobre el régimen lingüístico estatutario. En particular, son objeto de un análisis crítico la argumentación y las declaraciones interpretativas que formula el Tribunal en relación con los principios estatutarios de lengua propia y oficialidad y las prescripciones lingüísticas sectoriales que recogen los derechos y principios en relación con las instituciones y administraciones públicas, así como la capacitación en las lenguas oficiales de su personal; la enseñanza y el ámbito socioeconómico. En las reflexiones finales se aborda una lectura transversal de la Sentencia, dentro del contexto necesario en el cual la misma se inscribe, desde la perspectiva del autogobierno de Cataluña en la materia lingüística.

Palabras clave: lenguas; oficialidad; Estatuto de autonomía; jurisdicción constitucional.

ABSTRACT

In this article, after identifying the basic objectives of statutory reform in languages, the general characteristics of the pronouncement of the Constitutional Court in Constitutional Court Ruling 31/2010 and its effects on the statutory linguistic regime. Specifically, the object of critical analysis will be the arguments and interpretative declarations formulated by the Court in relation to the statutory principles of autochthonous language and official status and the sectorial linguistic prescriptions that cover the rights and principles related to institutions and public bodies, as well as the authorisation of their staff to use official languages, teaching and the socio-economic sphere. The final reflections will include a transversal reading of the Ruling, within the necessary context in which it is inscribed, from the perspective of self-governance of Catalonia in terms of language.

Key words: languages; official status; statute of autonomy; constitutional jurisdiction.